

บทที่ 2

นโยบายเศรษฐกิจของแอฟริกา

แต่เดิมนั้น ประเทศเอกราชที่เกิดขึ้นใหม่ในแอฟริกา ตั้งใจถือนโยบายไม่ยุ่งเกี่ยวกับยุโรปทางด้านเศรษฐกิจ และต้องการเกี่ยวข้องกับทางด้านเศรษฐกิจและการค้ากับประเทศในแอฟริกาด้วยกัน และประเทศเอเชียมากกว่า¹ ตัวอย่างเช่น การจัดตั้ง AATUF (All-African Trade Union Federation) ในปี ค.ศ. 1961 เพื่อการรวมตัวทางด้านเศรษฐกิจและการค้าในแอฟริกา² ทั้งนี้เนื่องจากมีความเกลียดชังชาวผิวขาวที่เข้ามาปกครองในครั้งสมัยอาณานิคมอย่างกตัญญูไว้ความเป็นป็นธรรมชาติรวมทั้งเกรงว่า ถ้าเกี่ยวข้องกับชนผิวขาวในด้านการค้าและเศรษฐกิจแล้ว อาจตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของชาวยุโรป ตลอดจนความเสียเปรียบด้านต่างๆ ด้วยเหตุที่ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศที่เกิดขึ้นใหม่ส่วนมากไม่มั่นคงและยากจน จึงทำให้ประเทศเหล่านี้จำต้องหันหน้าไปเกี่ยวข้องกับยุโรปทั้งในด้านเศรษฐกิจและการค้า เช่น กลุ่มประเทศในแอฟริกาที่เคยตกอยู่ภายใต้การปกครองฝรั่งเศส³ และอังกฤษ เป็นต้น ซึ่งชาติยุโรปก็ยินดีต้อนรับประเทศเหล่านั้นด้วยความเต็มใจ เช่น ต้องการให้ประเทศทั้งหลายในแอฟริกาเข้ามาเป็นสมาชิกในตลาดร่วมยุโรป (European Economic Community) หรือที่เรียกว่า EEC ดังที่ปรากฏในมาตรา 131 ถึง 136 ในบทบัญญัติของ EEC⁴ ประเทศในแอฟริกาที่เข้าร่วมใน EEC ดังที่ปรากฏในตารางที่ 1 ต่างได้รับเงินช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่เคยอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส เบลเยียม และอิตาลี⁵ กล่าวได้ว่ายุโรปต้องการเห็นการรวมตัวระหว่างทวีปแอฟริกากับทวีปยุโรป หรือที่เรียกกันว่า Eurafrika ซึ่งเน้นในเรื่องการรวมตัวทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าทางด้านการเมือง เพราะในด้านการเมืองนั้น ยุโรปเองก็เคยประสบความล้มเหลวมาแล้วหลายครั้ง หลายหน ความคิด Eurafrika นั้น เกิดจากมูลเหตุจูงใจทาง

¹ ในปัจจุบันไม่มีองค์การทางด้านเศรษฐกิจและการค้าระหว่างภาคพื้นแอฟริกาและเอเชียถูกจัดขึ้นแต่อย่างใด

² McKay, *op.cit.*, p. 123.

³ Richard Rathbone, *France and Africa*, Vol. 64, No. 379, March, 1973, p. 111.

⁴ EEC, *Current History*, 1958, pp. 111 - 115.

⁵ McKay, *op.cit.*, p. 147.

ด้านเศรษฐกิจมากกว่ามูลเหตุทางด้านการเมือง และเป็นความคิดริเริ่มของนาย Christian Pineau รัฐมนตรีต่างประเทศฝรั่งเศสซึ่งประกาศในปี ค.ศ. 1957⁶ ว่า ฝรั่งเศสพร้อมแล้วที่จะใช้นโยบาย Eurafrika โดยวิธีการจัดตั้ง ประชาคมฝรั่งเศส และอัฟริกัน (Franco-African Community) ขึ้น บางประเทศในอัฟริกาไม่เห็นด้วย ความคิดดังกล่าว รวมทั้งไม่เห็นด้วยกับการที่จะร่วม ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก นักเขียนโซเวียตหลายคนก็กล่าวประณามว่าความคิด Eurafrika เป็นสัญลักษณ์ ของจักรวรรดินิยม⁷ และบางประเทศไม่คัดค้านต่อการเข้าร่วมกับ EEC จึง เป็นเหตุทำให้มีการแตกแยกในด้านความคิดเห็นระหว่างประเทศทั้งหลายในเรื่อง ดังกล่าว

ตารางที่ 1

รายชื่อประเทศอัฟริกาที่เข้าร่วมตลาดร่วมยุโรป (ก่อนปี ค.ศ. 1971)

แชนส์	ไอวอรี โคสต์
มอร็อกโค	ไนเจอร์
อัลจีเรีย	เซเนกัล
แทนซาเนีย	ชาด
คีนียา	บูร์นินดา
ยูกันดา	รวันดา
คาเมรูน	ซอมมาเลีย
อัปเปอร์ วอลตา	เบนิน
มาลี	โตโก
ตูนิเซีย	จักรวรรดิอัฟริกากลาง
มอริตانيا	หมู่เกาะมอริเชียส
คองโก	กาบอง

⁶ที่มา: William Zartman, "Africa," in Jame N. Rosenau, Kenneth W. Thompson and Gavin Boyd, *World Politics: An Introduction* (New York: The Free Press, 1975), p. 578.

⁶ ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1957 ทศประเทศในยุโรป (ฝรั่งเศส เยอรมันตะวันตก อิตาลี เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ และลักเซมเบิร์ก) ได้จัดตั้งตลาดร่วมยุโรปขึ้น (Common Market)

⁷ "Soviet Views of Eurafrika," *The Mizan Letters*, September, 1961, pp. 15, 17.

ในปัจจุบันความสัมพันธ์เก่า ๆ ระหว่างยุโรปกับอัฟริกากำลังเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากผลของการต่อรองระหว่าง EEC กับประเทศที่กำลังพัฒนาจำนวน 44 ประเทศ นั่นก็คือการเจรจาระหว่างสมาชิก 9 ประเทศของ EEC กับประเทศกำลังพัฒนาในอัฟริกาและประเทศเล็ก ๆ อีกหลายประเทศ ในมหาสมุทรแปซิฟิก และทะเลคาริเบียน การเจรจาได้เริ่มต้นในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1973 โดยมีจุดประสงค์ที่จะปรับปรุงแก้ไขสนธิสัญญาที่ทำขึ้นระหว่าง EEC กับ 18 ประเทศในอัฟริกา และเกาะมอริทัส (Mauritius) ผู้สังเกตการณ์ได้ให้ข้อสังเกตว่า ผลของการแก้ไขสนธิสัญญาจะเป็นการวางรากฐานความสัมพันธ์อย่างมั่นคงแน่นแฟ้นระหว่างประเทศที่กำลังพัฒนากับประเทศอุตสาหกรรม แต่ก็ยังเกรงไปว่าอาจจะไม่เป็นผลสำเร็จก็ได้

ตามความเป็นจริงแล้ว ความสัมพันธ์ที่เป็นอยู่ในขณะนี้ระหว่างยุโรปกับอัฟริกาตั้งแต่หลังยุคหมอดอานานิคม ก่อให้เกิดทั้งผลประโยชน์และความไม่มียุทธประโยชน์แก่ชาวอัฟริกัน และชาวยุโรป ถ้านับถอยหลังไปถึงปี ค.ศ. 1957 ฝรั่งเศสมีนโยบายว่า EEC ควรจะมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการช่วยเหลืออาณานิคมของประเทศที่เป็นสมาชิกซึ่งในขณะนั้นสมาชิกของ EEC เช่น ฝรั่งเศส เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ และอิตาลี ก็ยังคงมีดินแดนอาณานิคมอยู่และเมื่อดินแดนอาณานิคมในอัฟริกาได้รับเอกราชแล้ว ประเทศเหล่านี้ยังคงดำเนินการค้า และให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา

นอกเหนือไปจาก 18 ประเทศในอัฟริกาที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ EEC ตามข้อตกลงที่ลงนาม ณ เมือง Yaounde แล้ว ประเทศคินีเยา แทนซาเนีย และยูกันดา ได้เจรจาทหาทางตกลงในด้านระบบการค้ากับ EEC ในปี ค.ศ. 1969 และเมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง EEC ได้จัดให้มีข้อตกลงทางการค้ากับประเทศทางตอนเหนือของอัฟริกา เช่น ตูนิเซีย มอร็อกโค อัลจีเรีย และอียิปต์

ในระยะแรก เยอรมนี ฮอลแลนด์ ลังเลใจที่จะเห็นด้วยกับฝรั่งเศสในเรื่อง French Community และได้คัดค้านในเรื่องการมุ่งให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านทางเศรษฐกิจและการค้าขายแก่รัฐเฉพาะที่เคยเป็นอาณานิคมเพราะจะทำให้ประเทศกำลังพัฒนามีความรู้สึกว่าตนถูกเลือกที่รักมักที่ชังและเป็นการทำให้เกิดความสงสัยในแง่ที่ว่า การให้ความช่วยเหลือดังกล่าวแก่ดินแดนอาณานิคมเป็น

ลัทธิอาณานิคมแบบใหม่ (Neocolonialism) ทั้ง 2 ประเทศสนใจในการซื้อผลผลิตทางเมืองร้อนซึ่งจะเป็นการช่วยยกระดับการขยาย การผลิตทางอุตสาหกรรมและการลงทุนในประเทศที่น่าลงทุน เช่น ในจีเรีย เป็นต้น

การเปิดการค้าเสรีกับประเทศทั้งหลายในแอฟริกา ในความคิดของเยอรมนี และฮอลแลนด์ แล้วถือว่าเป็นการเปิดหนทางให้ผลผลิตของชาวแอฟริกันเข้าไปในตลาดยุโรปได้อย่างเต็มที่ และส่งผลดีในข้อที่ว่าประเทศแอฟริกาจะได้ไม่ต้องพึ่งการซื้อจากฝรั่งเศส หรือประเทศตะวันตกที่เคยปกครองตนอีกต่อไป นอกจากนี้แล้วประเทศทั้งหลายในแอฟริกาก็จะได้รับความช่วยเหลือทางด้านการเงินและการเงินกู้จากตลาดยุโรป รวมทั้งความช่วยเหลือจากฝรั่งเศส และสมาชิกอื่น ๆ ของตลาดร่วมยุโรป เช่น สถาบันต่าง ๆ ของ EEC ได้ให้ความช่วยเหลือเป็นมูลค่ามากกว่า 2 พันล้านดอลลาร์ โดยปราศจากข้อผูกมัดแต่ประการใด ความช่วยเหลือดังกล่าวนี้เน้นหนักไปในทางให้เงินทุนในการสร้างโรงพยาบาล บ่อน้ำ โครงการชลประทานและให้เงินช่วยเหลือโครงการ ในสาขาต่าง ๆ อาทิ เช่น สาธารณสุข และเกษตรกรรม เป็นต้น การศึกษาของตลาดร่วมยุโรปเมื่อเร็ว ๆ นี้ ได้สำรวจถึงความสามารถในการส่งสินค้าออก และการอุตสาหกรรมของประเทศทั้งหลายในแอฟริกา และสามารถชี้ให้เห็นถึงทางสำหรับกิจกรรมในด้านผลผลิตในอนาคต โครงการของ EEC ส่วนใหญ่แล้วถูกจัดการโดยเจ้าหน้าที่ที่อุทิศตนเองและเป็นอิสระไม่ตกอยู่ใต้ความกดดันหรืออิทธิพลต่าง ๆ ไม่ว่าจะมาจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งก็ตาม

ถ้าพิจารณาอีกด้านหนึ่งแล้ว ก็จะพบว่าเจ้าหน้าที่บริหารของตลาดร่วมแห่งยุโรปบางครั้งตกอยู่ภายใต้อิทธิพลและความกดดันทางการเมืองที่จะต้องยอมให้เงินช่วยเหลือแก่ประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งส่วนมากแล้วเคยเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสทั้ง ๆ ที่ไม่ถูกต้องและไม่ควร ตัวอย่างเช่น ประธานาธิบดีฝรั่งเศสปอมปีดู ได้เข้าแทรกแซงใน EEC เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินทุนสำหรับการสร้างทางรถไฟในประเทศ กาบอง ซึ่งดูเหมือนว่ามีจุดมุ่งหมายที่จะให้บริการแก่บริษัทระหว่างประเทศที่ค้าขายแร่ และไม้สักที่ตั้งอยู่ภายในประเทศ อย่างไรก็ดี ความมีน้ำใจและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของยุโรปบางครั้งก็มีขอบเขตจำกัดและมักจะปรากฏการณ์ที่ผลผลิตของแอฟริกากระทบกระเทือนผลประโยชน์ของ

คน ดังเช่นในปี ค.ศ. 1972 อิตาลีได้ใช้อิทธิพลในการจำกัดผลผลิตของอัฟริกาทาง
ด้านเกษตรซึ่งแข่งขันกับสินค้าออกของตนได้เป็นผลสำเร็จ

เป็นเวลานานหลายปีที่ราคาสินค้าส่วนมากของอัฟริกาที่ส่งไปขายยุโรป
มีราคาต่ำ และสินค้าสำเร็จรูปที่ส่งมาจากยุโรปไปขายในอัฟริกา มีราคาเพิ่มสูงขึ้น
ทุกปีอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ในบางกรณีสินค้ายุโรปที่ส่งไปขายในอัฟริกาทำมาจาก
วัตถุดิบที่มาจากอัฟริกาเอง ทั้งนี้เพราะอัฟริกาไม่มีโรงงานของตนเอง

ความจริงอีกอันหนึ่งที่ปรากฏก็คือ การขัดแย้งกันที่เกิดขึ้นใน EEC
ระหว่างพวกที่ต้องการให้ความช่วยเหลือแก่เฉพาะดินแดนที่เคยเป็นอาณานิคมกับ
พวกที่มีจุดประสงค์ที่จะช่วยเหลือประเทศที่กำลังพัฒนาโดยทั่ว ๆ ไป จุดประสงค์
อันที่สองนี้ทำให้เกิดสมาคม และข้อตกลงทางการค้าต่าง ๆ รวมทั้งทำให้ EEC
หันมาสนับสนุนข้อเสนอขององค์การสหประชาชาติที่ต้องพิทักษ์อัตราศุลกากรใน
อัตราปกติขึ้นไว้สำหรับสินค้าที่มาจากประเทศกำลังพัฒนาทั้งหมด ซึ่งทำให้ผล
ประโยชน์ของประเทศที่เข้าประชุมที่ Yaounde ต้องลดน้อยลงไป ประเทศที่มา
ประชุมที่เมืองดังกล่าวกลายเป็นผู้ต้องรับผิดชอบทางการเมืองต่อยุโรป เพราะต้อง
กลายเป็นเป้าถูกโจมตีว่าเป็นการกระทำของพวกลัทธิอาณานิคมสมัยใหม่ ซึ่งก่อให้เกิด
ความรำรวยแก่ชาวยุโรป และชนชั้นผู้นำในอัฟริกา นายโรเบิร์ต การ์ดิเนอร์
Robert K.A. Gardiner แห่งคณะกรรมการเศรษฐกิจสำหรับอัฟริกาขององค์การ
สหประชาชาติ ได้โจมตีข้อตกลงที่ Yaounde ว่าเป็นการกระทำที่ขัดขวางต่อการ
ลงทุนร่วมกันทางเศรษฐกิจของชาวอัฟริกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างประเทศที่
เป็นสมาชิกกับประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของ EEC ภายใต้ข้อตกลงที่มีอยู่ ข้อ
พ่วงท้ายในสนธิสัญญาที่ทำขึ้นที่เมือง Yaounde ไม่ก่อประโยชน์อันใดแก่ชาว
อัฟริกันจะไม่มี ความหมายเลย ถ้าชาวอัฟริกันถูกห้ามไม่ให้แข่งขันกับกิจกรรม
และผลประโยชน์ของตลาดร่วมยุโรปและก็นับว่าโชคดียิ่งที่อนุสัญญา Yaounde จะ
หมดอายุในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1975 ซึ่งเป็นโอกาสอันดีที่ EEC จะได้หาวิธี
การปฏิบัติต่อประเทศในอัฟริกาที่เคยเป็นอาณานิคมของอังกฤษได้อย่างเหมาะสม
อังกฤษก็คล้ายกับฝรั่งเศสในข้อที่ว่า ขณะที่มีการเจรจาเพื่อเข้าร่วมใน EEC
อังกฤษก็ได้พยายามที่จะให้ EEC ให้สัญญาว่าจะปฏิบัติเป็นพิเศษต่อประเทศที่เคย
เป็นอาณานิคมของตนมา ซึ่งก็ได้รับข้อเสนอจาก EEC ที่จะขยายข้อตกลงที่มี

อยู่คือทำสัญญาการค้าใหม่ หรือว่าจะไม่ต้องการเข้าร่วม และปรากฏว่าประเทศที่กำลังพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับ EEC ต้องการข้อตกลงใหม่ทางเศรษฐกิจ และไม่ต้องการให้นโยบายที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของ EEC ดำเนินต่อไป

หลังจากที่ได้มีการประชุมครั้งสำคัญหลายครั้ง ผู้นำของ 44 ประเทศในแอฟริกาที่เกี่ยวข้องเห็นพ้องด้วยกับการเจรจาสร้างความสัมพันธ์กับ EEC ที่ประเทศไนจีเรียได้ทำไว้ ซึ่งเป็นในขณะเดียวกันที่ประเทศทั้งหลายในแอฟริกาตะวันออกกำลังนำคำประกาศที่เมือง อารูชา (Arusha Declaration) ในปี ค.ศ. 1967 มาใช้ให้ได้ผลในทางปฏิบัติ ข้อตกลงของประเทศไนจีเรีย ได้กลายเป็นตัวหนังสือที่ไร้ความหมายในทันทีที่เกิดสงครามกลางเมืองขึ้น ในปัจจุบันไนจีเรียกลายเป็นประเทศเพื่อนบ้าน และสนับสนุนประชาคมเศรษฐกิจในแอฟริกาตะวันตก (West African Economic Community) และปรากฏตัวในการประชุมต่าง ๆ ของ EEC

ประเทศไนจีเรียรวมทั้งประเทศอื่น ๆ ในแอฟริกาได้แจ้งให้ EEC ทราบว่า ตนจะไม่เข้าร่วมด้วย ถ้าไม่เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ตน นายโอลซานู (Olu Sanu) เอกอัครราชทูตไนจีเรียในกรุงบรัสเซล ได้กลายเป็นโฆษกสำหรับทีมที่ทำกรเจรจา กัน ตลอดจนการประชุมหลายครั้งกับ EEC นายโอลซานูได้แจ้งกับชาวยุโรปอย่างตรง ๆ ว่า เขาปฏิเสธแนวความคิดของบรรดาประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งประเทศที่กำลังพัฒนาต้องการสินค้าของตนทางด้านเกษตรกรรมเข้าไปขายในยุโรปโดยปราศจากข้อเข้มนงวด รวมทั้งต้องการความช่วยเหลือทางด้านอุตสาหกรรม และการรับประกันอย่างแข็งขันจาก EEC ว่าจะไม่บีบราคาสินค้าของตนที่ส่งไปขายในยุโรปตะวันตกมากเกินไป นอกจากนี้ ประเทศเหล่านี้ยังแสวงหาความช่วยเหลือที่มากกว่าตนได้รับอยู่ในขณะนี้ ความต้องการเหล่านี้ได้ถูกแถลงในที่ประชุมครั้งสำคัญหลายครั้ง และประเทศทั้งหลายในแอฟริกาได้ตกลงเจรจากับ EEC เฉพาะแต่ในเรื่องที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของตนร่วมกันเท่านั้น ซึ่งมีผลทำให้ประเทศทั้งหลายในอดีตเคยเป็นอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศสรวมตัวกันอย่างไม่เหนียวแน่นอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน นับตั้งแต่จัดตั้งองค์การ OAU เป็นต้นมา⁸ อย่างไรก็ตามก็ดี ความต้องการของ 44 ประเทศในแอฟริกาที่จะมี

⁸ David, Fouquet, "African Unity in Europe," *Africa Report*, Vol. 20, No. 4, July - August 1974, p. 9.

การค้ากับยุโรปในลักษณะไม่ถูกจำกัดเข้มงวด ยังเป็นปัญหาที่ EEC กำลังพิจารณาอยู่ และดูเหมือนว่านายกีส์ การ์ด เอสแตง (Giscard d'Estaing) ผู้นำฝรั่งเศสในปัจจุบันยินดีเต็มใจที่จะช่วยสนับสนุนความต้องการดังกล่าวของทวีปแอฟริกา ความเป็นเอกภาพและความกล้าหาญของทวีปแอฟริกาดูเหมือนจะมีมากขึ้นพร้อมกับความสำเร็จในผลงานแต่ละอย่าง และพร้อมที่จะยืนหยัดอย่างแข็งขัน ทั้ง ๆ ที่เศรษฐกิจในทวีปแอฟริกาถูกคุกคาม ก็ยังมีเครื่องหมายสื่อแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในต่าง ๆ เช่น ในจีเรีย และแซร์ เป็นต้น ที่นับว่าสำคัญก็คือ หนังสือพิมพ์ ใน คีเนีย ชื่อ East African Standard ได้เรียกร้องว่าทวีปแอฟริกาควรมีความเข้มแข็งเด็ดขาดไม่เพียงแต่บนโต๊ะที่ทำการต่อรองเจรจาเท่านั้น แต่ควรมีโครงการ วิศวกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมในทวีปแอฟริกาให้ดีขึ้นกว่าเดิม เพราะถ้าไม่เช่นนั้นแล้วจะทำให้ประเทศกำลังพัฒนา ถูกกอบโกยผลประโยชน์จากลัทธิซึ่งเรียกกันว่า "ลัทธิอาณานิคมทางเศรษฐกิจ" (Economic Colonialism) หนังสือพิมพ์ฉบับนี้ยังได้ให้ข้อสังเกตว่า ประเทศแอฟริกาทั้งหลายควรหันไปทางด้านการค้าและการอุตสาหกรรมให้มากขึ้น เพราะจะทำให้ไม่ต้องซื้อสินค้า หรือวัตถุดิบจากภายนอก ซึ่งสินค้าหรือวัตถุดิบเหล่านั้นมีอยู่แล้วอย่างสมบูรณ์ในทวีปแอฟริกา

ความต้องการของทวีปแอฟริกา และระเบียบใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในยุโรปอาจเป็นแบบอย่างอันใหม่สำหรับทวีปแอฟริกาด้วยก็ว่าได้ สัมพันธ์ภาพระหว่าง 2 ทวีปยังไม่แน่นแฟ้นถึงแม้ EEC จะมีความสัมพันธ์กับ 25 ประเทศในทวีปแอฟริกา ก็ยังถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างทวีปทั้งสองยังไม่เพียงพอ และถึงแม้ว่า ประเทศดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับยุโรปเป็นเวลาหลายปี แต่ก็ยังเป็นประเทศที่ยากจนที่สุด และมีความต้องการมากที่สุดในโลก ไม่ว่าประโยชน์ที่ได้รับจากผลของการติดต่อระหว่างสองทวีปจะเป็นอย่างไรก็ตาม ก็ไม่มีอะไรที่สื่อให้เห็นว่าสัมพันธ์ภาพระหว่างทวีปทั้งสองจะแน่นแฟ้นมากขึ้นกว่าเดิม ดังนั้นการแก้ไขปรับปรุงหรือนำระบบใดมาใช้ซึ่งก่อให้เกิดผลดีแก่ทั้ง 2 ฝ่าย (ฝ่ายยุโรปตะวันตก และทวีปแอฟริกา) ควรจะกระทำโดยเร็วที่สุด ก่อนที่ประเทศทั้งหลายในทวีปแอฟริกาจะหันหน้าไปสู่โลกฝ่ายตะวันออกหรือโลกฝ่ายคอมมิวนิสต์อย่างเต็มตัว.